

84 (2=Кар) +5

Ш 56

Кар: 3571 А

ШИДАКЪЛАНЫ МАГОМЕТ

ШИДАКЪЛЛАНЫ
МАГОМЕТ.

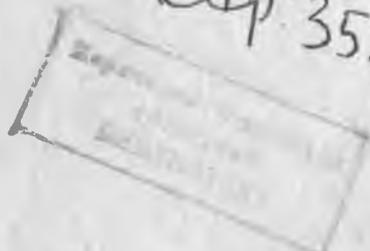
Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бѣлмою
Черкесск 1988

84 (Карач.) — 5
III 56

(2=кар) 7-5

Китабы суратларын
МИЖАЛАНЫ УМАР
салганды

кар: 3571

III 56

Шидаков М. Дж. «Медвежонок и Волчонок» (Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства), 1988. — 48 с.

ISBN 5—7644—0175—5.

Произведения, вошедшие в сборник, учат детей добру, человечности, любви к животным, к труду, к родному краю, уважительному отношению к старшим.
Книга для детей дошкольного возраста.

84 (карач.)—5.

III 4803010200—93
M 159(03)—87 71—88

ISBN 5—7644—0175—5

© Ставрополь китаб басманы
Къарачай-Черкес бѣлюмю, 1988.

НАЗМУЛА

Огъурлу

Огъурлугъа ма бир кюн
Къыйын ауруу тийгенди,
Тентирейди санлары,
Къулакъларын ийгенди.

Төгерекеге, болушлукъ
Излегенча, къарайды,
Джыламсыраб, бузоуун
Керти мыдах джалайды.

Мырза улу — мал врач —
Аны кёре келгенди,
Сау этерча ийнекни,
Талай укол бергенди.

Ауруу кючлю болса да,
Къоркъунганды врачдан,
Огъурлу да, сау болуб,
Толду джашау къууанчдан.

Эслегенлей врачны,
Ийнек, тохтаб, къарайды,
Келиб аны къатына,
Акъ къолларын джалайды.

Къонгурау

Зынгырдауукъ къонгурау,
Зынгыр-зынгыр этсенг а,
Кечикдирмей дерследен,
Сен окъургъа элтсенг а.

Тынч турма да, къонгурау,
Хар дерсимде къымылда.
Энтда «бешчик» алгъанма,
Джарыгъыракъ зынгырда.

Мен билимсиз къалырем,
Сен болмасанг, къонгурау.
Джашар эдим дунияда
Болгъан кибик сангырау.

Саугъа

Къызчыкъ урчукъ ийиред,
Джюнден чындай этерге.
Керекди да бирси кюн
Акка къошха кетерге.
Джылынсынла акканы
Санлары кюн аманда ;
Киерикди аланы
Сууукъ къысхан заманда.

Къарарыкъды къарт акка
Колхоз къошда маллагъа.
Айтырыкъды алгъышла
Ол къызчыкъгъа саугъагъа.

Макъа

Джайылтмакъчыкъ-
макъачыкъ,
Къалай къуджур атлайса.
Кече-кюн да кетмейин,
Кёлню къатын сакълайса.

Тилчигинги чыгъарыб,
Чибинлени тутаса.
Богъурдакъны кёбдюрюб,
Сен аланы джутаса.

Ал джанынгда аякъла —
Къысхачыкъла, чубурла.
Арт джанында аякъла —
Деменгили, узунла.

Ала бла узакъгъа
Дженгил-дженгил
чынгайса.

Тёгерекге къараргъа,
Чынгай келиб, тохтайса.

Джыланладан, къушладан
Сакълар ючюн джанынгы,
Ойнатаса санлада,
Бузча суукъ, къанынгы.

Суугъа чынгаб тюшесе,
Анда джюзе билесе.
Джауларынгдан къутулсанг,
Джыр джырлайса, кюлесе.

Джырларынгы этесе,
Сен джууунуб чыкъгъанлай.
Джукъугъа терк кетесе,
Къыш суукъчукъ
къакъгъанлай

Тюлкю бла къоян

Тюлкню бла къоянчыкъ
Олтуралла джарашыб,
Хапар айта экиси,
Телевизоргъа къарашыб.

— Ну погоди! — деб бёрю,
Къоянчыкъны суреди.
Аны кёрюб тюлкючюк :
— Ха-ха-ха-ха, — деб кюледи.

— Нек кюлесе, тюлкючюк? —
Деб къоянчыкъ соргъанды,
Тюлкючюк а, махтаныб,
Чынгаб ёрге тургъанды:

— Мен алайда болсамед,
Бир къакъгъанлай къабларем,
Сойландырыб бёрюню,
Сени алай джакъларем!

Сёзюн бошаб сюелед,
Керти гёджеб кибик ол.
Къошакълана, махтанад,
Джан сюекге салыб къол...

— Мен келгенме, тюлкючюк,
Айлан бери артынга.
Нек урмайса энди сен,
Сюелгенме къатынга?! —

Деген тауушну эштиб,
Ол ызына бурулду.
Кёрюб кёксюл берюню,
Аны тили тутулду...

Къарыуунгу билмейин,
Махтаныргъа кюрешме.
Аузум бард деб, хар нени
Елчелемей сёлешме!

Бал чибин бла ТЮЗ ЧИБИН

Урунады бал чибин,
Ишде артха къалмайын.
Бир минутун бош иймей,
Арымайын, талмайын.

Учуб келе, эследи
Табакъдагъы чий балны.
Эрлай ташыб тебреди,
Табыб анга амалны.

Джыз-джыз эте тюз чибин,
Багушланы къоймайын,
Айланады джутлукъдан,
Ашаса да тоймайын.

Ауруу-талау, хар кирни
Адамлагъа береди.
Бал чибинни табакъда,
Уча келиб, кёреди :

«Къыйырында кюрешед,
Ортасына бармайын.
Ашырады заманын,
Иги балны къабмайын.

Аныча тели болмайым,
Ортасына къонайым.
Мыйыкъланы бурайым,
Эркин балны урайым», —

Деб тюз чибин, джызылдаб,
Керти дженгил къымылдаб,
Бал табакъгъа къоннганды,
Бедишлик да болгъанды.

Тюшер-тюшмез къарышды,
Тили балдан «къабышды»,
Аякълары бек дженгил
Балгъа терен джабышды.

Чыгъар мурат этиб ол,
Къанатларын къакъгъанды,
Алая ол, чыгъалмай,
Бекден да бек батханды...

* * *

Ишни табын билмесенг,
Сен къыйнаrsa санынгы.
Харам хакъны излесенг,
Тас этерсе джанынгы!

Аслан бла Къабан

Онглулугъун Асланны
Джанууарла билгелле.
Сыйын ёрге кёлтюре,
Анга салам бергелле.

Къаты бла хаманда,
Озуучанед къабан да,
Аны сыйын кёрмейин,
Чыртда салам бермейин.

Кёлюне уа келеед:
«Аны кьолгъа алсам», — деб, —
Туураб эрлай атарем,
Азау тишни салсам», — деб...

Кюнлени бир кюнюнде,
Ма чегетни ичинде,
Къабан кетиб бараед,
Джукъ да келмей эсине.

Ач бёрюле джетдиле,
Аны тарт-соз этдиле.
Тюбге басыб мискинни,
Ашайыкъ деб чёкдюле.

Келе-келиб Аслан да
Бу болумну кёргенди,
Бёрюлени аясуз
Кереклерин бергенди.

Къакъгъанлары джаталла,
Шындык болуб, къаланыб,

**Къабан ёрге тургъанды,
Бёрюледен таланыб...**

*** * ***

**Андан сора Къабан да
Къабанлыгъын билгенди,
Сыйын кёрюб Асланны,
Анга салам бергенди.**

Махайчыкъны дарманы

**Тууду туудукъ аккагъа
Мангылайы — уллу, кенг.
Алгъышлайла джыйылыб,
Хоншу-тийре, джууукъ-тенг.**

**Махайчыкъ деб, къарт акка
Ышарады джашына.
Кече-кюн да эс ийиб
Кийимине, ашына.**

**Езге, андан не келсин,
Джашчыкъ къылыкъ этеди.
Къайда хата бар эсе,
Эрлай ары джетеди.**

**Айланады орамда,
Хар итни да ол къозуб.
Джагъалаша, джыртыша,
Юсю-башы бек тозуб.**

«Акка муккур нек болду?» —
Деб сорады хар кимге...
«Дарман берчи аккагъа» —
Деб баргъанды Казимге.

Уста дохтур сезеди
Джашкочукъну халисин.
Болушургъа излейди,
Анга бѐлюб ол эсин.

Ойлашсын деб, айтады,
Махайчыкъгъа-сохтагъа:
«Билемисе муккурлукъ
Нек келгенди аккагъа?»

Къаз, тауукъ деб къармай,
Ташла бла урады.
Ашарыкъдан ёпкелеб,
Къылыкъ этиб турады.

Мыдах болуб къарт акка,
Башын тѐбен иеди.
Джюреги бла къыйналыб,
Ол ичинден кюеди.

Алай бла, тюрлениб,
Муккур болуб къалады.
Аны кѐрюб Махайчыкъ
Бек сагъышлы болады.

Аман кылыкъ этесе,
Сыйын кёрмей сен аны.
Ол зат бла хаман да
Бек кыйнайса акканы.

Кылыгынгы тюзетсенг,
Этериксе болушлукъ.
Джангыз аллай дармандан
Сау боллукъду муккурлукъ...»

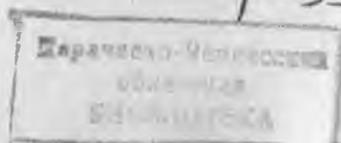
Сёз береди Махайчыкъ
Энди хата этмезге.
Адеблилик джолундан
Чырт терсине кетмезге.

Дерслеге да энди ол
Кечикмейин барады.
Къууанырча къарт акка,
«Тёртле», «бешле» алады.

Юйлеринде маллагъа,
Энди аш да салады.
Къарт аммагъа тубесе,
Аны джюгюн алады.

Айтдырады тийреде
Игилик бла ол атын.
Махтайдыла адамла,
Махайчыкъны джаратыб.

Къууанады акка да,
Башы кёкге джетгенча,
Кёрюнеди Махайгъа,
Муккурлугъу кетгенча.

Нек ау руду Акъайчыкъ?

Аурууланы джайыучу
Микробла, тубешиб,
Таб кёрмейин халларың,
Башлагъалла сёлешиб :

— Бетинг-къутунг кетгенди,
Къолайсызды джашауунг,
Бек азгъанса, тозгъанса,
Къарыусузду ашауунг!..

— Арт кёзюуде ауузума
Бир къабын да къабмайма,
Илинирге суйсем да,
Кирли къолла табмайма.

— Тохта, тенгим, къымсыз бол,
Кёрмеймисе джашчыкъны?
Бетин-къолун джуумаучу
Халахоста джанчыкъны?

Тырнакълары бек ёсюб,
Джарарчады ол бизге.
Энди бек таб болгъанды,
Тырнакъ тубге кирирге...

Микробла этдиле
Ма бу халда «гурушха».
Кёб ойнады ол джашчыкъ
Ала тургъан багушда.

Кюнорта да болгъанды,
Ашар заман джетгенди.

**Анасы да Акъайгъа
Ашарыкъчыкъ этгенди :**

**— Джашчыкъ, кел да,
джукъ аша!**

**Къолну-бетни кирсиз джуу.
Къуюб хазыр этгенме,
Мен къумгъаннга джылы
суу.**

**— Кирсиздиле
къолларым, —
Деб Акъайчыкъ алдады.**

**Микроблу къол бла
Татлы хантны ашады.**

**Микробла ичинде
Юйреб, ёсюб, кюч алыб,
Къыйнадыла джашчыкъны,
Ёпкелеге къатылыб.**

**Бу болумну эсгериб,
Терк къайгъырды анасы.
Эринчекчик болса да,
Багъалыды баласы.**

Бир машина табды да,
Больницагъа терк элтди.
Кёб кюрешиб, кёб багъыб,
Дохтур аны сау этди.

Ол эсгертди

джашчыкъгъа;
— Оюм эт, — деб
бу ишден, —
Больницагъа тюшмезча,
Тазалыкъны сакъла сен.

Татлы тенгди кирсизлик
Хар адамда саулукъгъа.
Мындан ары сен джаша
Юрениб бу джорукъгъа!

ТАУРУХЛА

Айю бла тюлкю

Айю бла тюлкючюк
Хыйла акзыл алдыла,
Врачлабыз деб ала,
Кертмелиге бардыла.

Тамадалыкъ этерге
Чёб тюшгенди тюлкюге.
Къалмагъаед хыйланы
Иши халкъгъа кюлкюге.

Кукалыкъны джоругъун
Сёз тизгиннге тизеди.
Хыйлалыкъда кече-кюн
Чабакъ кибик джюзеди.

Тауукъланы багъаргъа
Тюлкю оноу этеди.
Маджалыракъ тауукъгъа
Кёзю дженгил джетеди.

Хар кюн сайын къазанда
Бирер тауукъ къайнайды.
Къууанч уллуд тюлкюде,
Къоян бла ойнайды.

Айюге уа боллукъду
Тауда кертме ашаргъа.
Токъ санларын сыйпалаб,
Керпеслениб джашаргъа.

Къайда болум айюге,
Аурууланы табарча,
Джокъду билим джазыкъда,
Ауругъанны багъарча.

Ишде чарпыу болса да,
Тюлкю къайгъы этмейди.
Тауукъланы ол къююб,
Узакъ джары кетмейди.

Бу болумну эсгериб,
Бёрю бери келеди.
Тюлкю къатыш олтуруб,
Ашаб-ичиб кетеди.

Айла ётюб къыш джетди :
Кюн да джауду бурчакълаб,
Бузлауукъну-сууукъну
Боран къатыш къучакълаб.

Бу кёзюуде айю да
Уясына джатханды.
Табанларын эме, ол
Къыш джукъугъа батханды.

Джаныуарла ауруудан
Къырылалла тохтаусуз.
Багъалмайын аланы,
Тюлкю болгъанд махтаусуз...

Бу ханарны эшитиб,
Аслан дженгил джетгенди.
Тюлкючюкню, кёлтюрюб,
Тюрме таба элтгенди.

Кёк бёрю

Халкъ ауузунда кёк бёрю
Таурух болуб къалгъанды.
Адамлагъа, маллагъа
Кёб кыйынлыкъ салгъанды.

Джашагъанды ёмюрю,
Бийчесындан кетмейин.
Чыдамагъанд ол начас,
Чола затха джетмейин.

Болгъанд, дейле, кёблеге
Къыш кёзюуде ол чырмау.
Тюбег анга сауутсуз,
Къалмагъанды киши сау.

Хыйлалыгъы, эси да
Анга толу джетгенди.
Джукълаб тургъан адамны
Бойнун кесиб кетгенди.

Ёлтюрюрге адамла
Излегелле бёрюню,
Ол начас а хаман да
Табсыз джерден кёрюнюр!

Къайгъы тюшюб нартлагъа,
Ала миниб атлагъа,
Бир-бирине джетгелле,
Талай оноу этгелле.

Оноу этиб, оноугъа
Тохтаб ала къалалмай,

Сагъыш этиб, кюрешиб,
Иги оноу табалмай,

Къыйнагъалла кеслерин —
Ала арсар болгъалла.
Къарт аккагъа элдеги,
Келиб, оноу соргъалла.

— Ийнаныгъыз сиз меннге ;
Адамланы маджалы
Мусса деген джашчыкъды
Ол бёрюню аджалы, —

Былай айтыб къарт акка,
Боллукъ ишни кёргенди.
Берирсиз деб Муссагъа,
Акъ къаманы бергенди.

Оноууна тынгылаб
Акъыллыны, устаны,
Джер салгъалла Бурулгъа,
Миндиргелле Муссаны.

Он джыл болгъан таулчукъ
Акъ къаманы такъгъанды.
Излей-излей бёрюню,
Бийчесыннга баргъанды.

Джан-джаныуар, бир зат да
Кёрюнмейди кёзюне.
Не айтыргъа билмейди
Къарт акканы сёзюне...

Бир джай кьошха
джетгенди,
Талай кюнню айланыб.
Джукълары уа келеди,
Кенг мулджарда сойланыб.

Кирди кьошха, ат тагъыб,
Джылыниганды, от джагъыб,
Азыкъчыгъын къабханды,
Джукълайым деб
джатханды.

Кёб турмайын Муссачыкъ
Джукълагъанды, хурулдаб.
Пырх-чырх этиб Бурул ат
Кишнегенди, тыпырдаб.

Уяниганды тауушха,
Ол илгениб бегирек.
Ай тийгенди, джарыкъды,
Кёрюнеди тегерек.

Кёк бёрю уа кьош таба,
Ма, кысыла келеди.
Чалман кьошдан
Муссачыкъ
Аны къараб кёреди.

Сагъыш этиб эрлайын,
Иги акъыл табады.
Джамчысыны тьюбуне
Кириб башын джабады.

Мычымайын кёк бёрю,
Келиб, кёшха киргенди.
Муссачыкъны баш джанын
Ол, ийисгеб, билгенди.

Чыгъа барыб эшикте,
Къар суучукъгъа джатханды.
Суу джугъусун юсюнде,
Келиб, отха къакъгъанды.

Тюшдюнг къолгъа дегенча,
Джаннган отну терк къармаб,
Чынгагъанды джашчыкъгъа,
Боюнчугъун ол марлаб.

Акъ къаманы къынындан
Мусса тартыб алгъанды,
Кюн тийгенча, кёш ичи
Аллай джарыкъ болгъанды.

Сермегенди белинден —
Аны эки этгенди.
Башын кесиб бёрюню,
Ол нартлагъа элтгенди.

Андан бери, сабийле,
Заман кетди керти кёб.
Айтыучалла аккала
Ол Муссачыкъ сауду деб.

Аубекир

1

Къарт болгъанды Кертибий,
Джылы джюзден атлагъанд.
Энди, ишге джарамай,
Ол ныгъышны сакълагъанд.

Сабийчикле, джыйылыб,
Андан хапар соралла.
Джомакъ, таурух эшитиб,
Къартха разы болалла.

Бюгюн кюн да джарыкъды,
Кёкде булут кёрюнмей.
Акка хапар айтады,
Не азчыкъ да бёлонмей.

2

Эртделеде Аубекир
Деген тенгим болгъанды.
Аман джылны кышында
Анга он джыл толгъанды.

Джазы болмай ол кышны
Джайы алай келгенди,
Хынылыгъын кёргюзтюб,
Халкъгъа азаб бергенди.

Джерни юсюн, агъартыб,
Къар басханлай тургъанды.
Боран улуб кече-кюн,
Халкъны малын кыыргъанды.

Аубекирни ма ол джыл
Уллу бушуу алгъанды.
Мал сюрюуден бир чунакъ
Къойчукъ ёлмей къалгъанды.

Къоркъа-юрке мадарсыз,
Джангы джашау башлады.
Къойчукъ къатыш мал къошда
Талай заман джашады.

3

Къалгъан джерге атадан
Кеси ие болгъанды.
Бел къатдырыб, къолуна
Таякъчыгъын алгъанды.

Бекмурза деб бир бай да,
Узакъ болмай, джашаед.
Джалчыларын кёб къыйнаб,
Ол этлерин ашаед.

Къойла тилей ол анга,
Бир кюн салыб баргъанды.
Ёнкючлюкге сегиз къой,
Эки къочхар алгъанды.

Толу беш джыл ичинде
Ол, аланы семиртиб,
Къайтарыргъа керегед,
Джюзге санын джетдириб.

Онбир малны, къадалыб,
Хар кюн сайын кютгенди.
Ётюб кетген заманны
Эси бла тинтгенди.

Малны джыйыб ингирде
Отун джарыб, терледи.
Къара суудан алыргъа,
Челек алыб тебреди.

Кёк да, джашнаб, чартлады,
Сынджыр кибиб, тизилиб.
Къара суугъа тюшгенди,
Бир кесеги юзюлюб.

Шыбыладан тюшген от,
Алтын кибиб, джылтырайд.
Къара сууну ичинде
Бек сейирлик къымылдайд.

Ол затчыкъны суу къатыш
Челекге терк алгъанды.
Джазыкъсыныб къойнуна,
Сейирсине, салгъанды.

Къошха алыб барды да :
— Сен не затса? — деб сорду.
— Алтын буума, балама,
Билсенг, сеннге къалама, —

Деб, адамча, сёлешди,
Джашчыкъ таба къарады.
— Сютчюк ичир, ачма! — деб,
Ол къолларын джалады.

— Сен кийикге аллахса,
Бир кечмеклик этсенг а.
Биз кырылыб кыалгынычы,
Алтын бууну элтсенг а.

Ол буу болгъан джерледе
Биз маллагъа чабмайбыз.
Кырылабыз ачдан да,
Ашар джукъ а табмайбыз,—

Деб бёрюле тилейле
Ансатыгъа, джалыныб.
Алтын бууну ол алды,
Анга кыала салдырыб.

Ол кыаланы ичинде
Алтын буу да джашайды.
Зынтхы, бичен, джарманы
Сюйгенича ашайды.

Анга миниб Апсаты,
Кийиклерин джокълайды.
Ачы кыоллу уучудан
Ол аланы сакълайды.

5

Былай бла ортадан
Беш джыл толу ётгенди.
Бекмурза да, ашыгъыб,
Аубекирге джетгенди.

Мингле бла кыойланы
Кёрюб кёлю кетгенди.

Алыб бара джюз кьоюн,
Аман иннет этгенди.

Талай джашны джыйгъанды,
Саут-саба бергенди.
Ала къатыш кеси да
Аубекирге келгенди.

Ала аны, бугьоулаб,
Малын сюрюб кетгелле.
Алай бла мурдарла
Малгъа, мюлкге джетгелле.

6

Алтын буу да, айлана,
Эски кьошха келгенди.
Аубекирни болумун
Ол заманда билгенди.

Джыламукъла текгенди,
Аубекирни ол джалаб.
Ачы-ачы ёкюрдю,
Ачыкъ кёкге терк къараб.

Олсагъатдан булутла
Кёкню бетин джабдыла.
Кёб болурча кючлери,
Бир-бирлерин табдыла.

Ма, кёк джашнаб, шыбыла
Бекмурзаны ургъанды.
Юйдегисин, кесин да,
Артын эте, къыргъанды.

Андан сора джер юсюн
Хурмет джашау алгъанды.

Малчыланы кѳолунда
Джер да, мал да кѳалгъанды.

Сюрючюле биригиб,
Тенглик джашау кѳурдула.
Чалкы чалыб, мал кютюб,
Будай оруб турдула.

Бу хапарны эшитиб,
Байла, бийле кѳбдюле.
Джарлыланы кѳырыргъа,
Аскер кѳураб джетдиле.

Кѳазауатха байла бла
Алтын буу да киргенди,
Хар тюкюню учундан
Шыбыла окъла ийгенди.

Артын этиб аскерни,
Ышаргъанды, кюлгенди.
Джарлыланы кьолуна
Тенглик джашау бергенди.

7

Бошак акка таурухун,
Мыйыкъларын бургъанды.
Таягъына таяна,
Кеси ёрге тургъанды.

Сабийчикле аккагъа
Кёб бюсюреу этдиле.
Дерс окъургъа чачылыб,
Юйлерине кетдиле.

Бёрюкай бла Айюкай

Къойчу итди Айюкай —
Кече сайын юреди.
Ач бёрюдю Бёрюкай —
Къойну урлай биледи.

Бёрюкайны Айюкай
Юзгереди кёреди.
Эрлай этиб ол хахай,
Чабыб анга келеди.

— Айтханымыз этмесенг,
Терк ызыма къайтырма.
Стауатдан кетмесенг,
Мен къойчугъа айтырма.

Кёлюнг чыгъар кючюнгден,
Тюз ышаннга ол салыр.

Сыбдырыр да юсюнгден,
Бил, теринги терк алыр, —

Деб Аюйкай, чамланыб,
Кёкча ачы джашнайды.
Бёрюкай да, джалыныб,
Былай айтыб башлайды:

— Нек хахайдан аласа,
Кече кирпич къакъмайын?
Меннге неге чабаса,
Ох деб солуб джатмайын?!

Билмеймисе иенги
Джылы юйде джатханын,
Этин ашаб, сюекни
Сени таба атханын?

Бёрюле да, итлеча,
Этни суйюб ашайла.
Туугъан эки къарнашча,
Бир-бирине ушайла.

Къычырыкъдан алма да,
Маджал къойну берсенг а.
Къоркъуб артха къалма да,
Мени къатыш келсенг а!

Эркин этден биз уруб.
Гыбытчыкъла салырбыз.
Мыйыкъланы тенг буруб,
Шохай болуб къалырбыз...

Ит алданыб бёрюге,
Маджал къойну бергенди.
Аны катыш чегетге
Къой ашаргъа келгенди.

Джетер-джетмез Бёрюкай,
Бёрю кибик, улуду,
Олсагъатлай тегерек
Бёрю хамхотдан толду.

«Къарнашларын» кършалаб,
Чакъдырдыла тишлерин ;
Хазырдыла джыртхычла
Этерге кир ишлерин!

Айюкайны джыртаргъа ,
Ачылгъанлай азаула,
Шкок окъдан бёрюле
Бирем-бирем аудула...

Ит, къутулуб аджалдан,
Кёлтюрсе башын ёрге,
Иесин кёрюб аллында,
Кирирча болду ол джерге.

Иесине джетиб терк,
Кеч дегенча, къарады,
Аны бла болмайын,
Къолун-бутун джалады...

Мыдахлыкъгъа бѣлениб,
 Эшек джолгъа кѣллениб,
 Уллу джолда келеди,
 Таудан тюзге ол эниб.

Ол джазыкъ баш энишге
 Къараб мыдах атлайды.
 Аны кѣрюб, ышара,
 Джолну тюлкю сакълайды.

— Эшек, тенгим, багъалым,
 Къулакъланы ийгенсе.
 Айтчы меннге, джашырмай,
 Неге къара кийгенсе?

— Тюлкю, соруб халымы,
 Нек къыйнайса джанымы?
 Бир бек эрши кѣргенме
 Ма бюгюн тѣрт санымы.

Къулакъларым кѣзюме
 Кемсиз уллу кѣрюнюб,
 Мюйюзлеге алтындан
 Мен келеме термилиб.

Апсатыны бууну
 Мюйюзлерин излейме.
 Къулакъланы мендеги
 Джюрютюрге суймейме!

Алтынланы эритиб,
Ол кеблеге төкгенди.
Буунукъуча мюйюзле
Терк огъуна этгенди.

Кесиб-кесиб эшекни
Къулакъларын алгъанды.
Ма аланы орнуна
Мюйюзлени салгъанды.

4

Толгъан кибик мураты,
Тири атлай ол Гырнай,
Чабыб келед, къууаныб,
Кернеслениб,
джыр джырлай.

Джити кёзлю кёк бёрю
Муну эрлай кёреди:
— Хой-хой, алан, бу неди?
Бизни таба келеди.

Эшек санлы, мюйюзлю,
Къайдан чыкъды
бу халлы?
Анга къарыу этмезле
Чабханлыкъгъа
кёб джанлы.

Бизни излеб келеди
Ийнан, тюкю, ажымсыз.
Къысыл бери терекге,
Биз болайыкъ
бек къымсыз.

Мюйюзлени илликди,
Кёл кенгдире кюллюкдю,

Сыртыбыздан къайишле
Джазыкъсынмай тилликди.

Бёрю сёзюн бошаргъа,
Гырнай чабыб джетгенди.
Аны кёрюб джанлыны
Бети-къуту кетгенди.

— Къолгъа тюшдюнг,
кёк бёрю,
Къутулмазса сен менден.
Мен дертими аллыкъма
Энди толу ма сенден.

Ол махтаныб турады,
Мюйюзлени бурады,
Андан къоркъуб бёрю да
Наз артына бутгады.

Гырнайлыгъын таныта,
Эшек мыллык атханды.
Сюнгюлеча мюйюзле
Наз терекге батханды.

От джилтинле учдула
Кёзлерини ичинден.
Джер төгерек бурулду —
Айырылды кючюнден.

Шууулдайла къулакъла,
Чъычыргъанча улакъла.
Тентирейди кеси да,
Кетди аны эси да.

Бир заманда, эс джыйыб,
Кёзюн кёкге бурады,
Тийиб кёрсе башына,
Ол мюйюзсюз турады.

Бёрю, джанлаб арлакъгъа
Махтанчакъгъа кюлгенди.
Таныгъанды эшекни,
«Мюйюзлюню» билгенди.

Арам-къарам этмейин,
Къуйругъундан тутханды,
Юзюб аны къуйругъун,
Лыкъ деб,
эрлай джухтханды.

Кутулсам деб бёрюден,
Гырнай къачыб барады.
Къычырыгъы уллуду,
Ийнан, джерни джарады.

Джетиб, тутуб ашаргъа,
Бёрю аны суреди.
Къачыб барыб эшек да
Бир арбазгъа киреди.

5

Къууанганды тюкючюк,
Алтынланы кёргенди.
Мюйюзлени алыргъа,
Наз терекге миннгенди.

Ол аланы алгъанды,
Къапчыгъына салгъанды:
— Бай болдум, — деб,
къууаныб,
Юйчюгюне баргъанды.

6

Сескеклиди ол гырнай,
Хар шыкъыртдан
къоркъады.

Тёгерекге терк къараб,
Сагъыш эте джортады:

«Сеийрликди табигъат,
Хар нени да кёреди.
Бирер тюрлю ариулукъ
Ол алагъа береди.

Къулакъларым сакъ элле,
Мен аланы алдырдым.
Кёк бёрюню ауузунда
Къуйругъуму
къалдырдым.

Эшеклени ичинде
Энди сыйсыз болама.
Табмай эсем бир мадар,
Мен бедигше къалама.

Андан эсе, энди мен
Узакъ джары кетейим.
Кёлтюрюрча сыйымы,
Уллу къала этейим...»

Оюм этиб ол эшек
Бу акъылны алгъанды.
Талай кюнню
джол джюрюб,
Гондарайгъа баргъанды.

Бир кьулакьны ауузуна
Уллу кьала салгъанды.
Джангур джауб,
суу кьобуб,
Ол кьаланы алгъанды.

Аны кёрюб Гырнай да
Сослан ташха чёкгенди.
Бек кыйналыб джюреги,
Джыламукьла тёкгенди.

БАШЛАРЫ

Назмула

Огъурлу	3
Къонгурау	5
Ана бла бала	6
Саугъа	7
Макъа	8
Тюкю бла къоян	9
Бал чибин бла тюз чибин	11
Аслан бла Къабан	13
Махайчыкъны дарманы	15
Нек ауруду Акъайчыкъ?	19

Таурухла

Айю бла тюкю	22
Кёк бёрю	25
Аубекир	30
Бёрюкай бла Айюкай	37
Гырнай	41

Шидаков Магомет Джаджувич

МЕДВЕЖОНОК И ВОЛЧОНОК

Стихи и сказки

Для детей дошкольного возраста

На карачаевском языке

ИБ 2147

Редактор А. И. Кубанов. Художник У. К.-Г. Мижеев. Художественный редактор Л. А. Асланова. Технический редактор Г. И. Скачкова. Корректор Р. О. Семенова, А. И. Лайпанова. Сдано в набор 01.06.87. Подписано к печати 17.05.88. Формат 70x90 ¹/₁₆. Бумага для множ. апп. Гарнитура школьная. Печать высокая. Усл. п. л. 3,5. Усл. кр.-отт. 4,9. Уч.-изд. л. 2,6. Заказ № 3103. Тираж 4000 экз. Цена 15 коп. Ставропольское книжное издательство. Карачаево-Черкесское отделение. 357100, Черкесск, пл. Кирова, Дом печати. Карачаево-Черкесское полиграфобъединение. 357100, Черкесск, Первомайская, 47.

ХУДОЖНИК
МИЖЛАНЫ УМАР